

S. Sayısı : 26

Mehakimin teşkilâtına aid ahkâmı muaddil kanunun 5 nci maddesile maddei muvakkatesine birer fıkra ilâvesine dair olan 981 sayılı kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâihası ve Adliye encümeni mazbatası (1/249)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/5396

9 - X - 1939

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Mehakimin teşkilâtına aid ahkâmı muaddil kanunun beşinci maddesi ile maddei muvakkatesine birer fıkra ilâvesine dair olan 981 sayılı kanunun ikinci maddesinin tadili hakkında Adliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 4 - X - 1939 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Esbabı mucibe

Şimdiki adli teşkilâtımıza esas olan mehakimşeriyenin ilgasile mehakim teşkilâtına aid 469 numaralı kanuna göre Bidayet mahkemeleri Sulh, Asliye ve Ağır ceza mahkemelerinden müteşekkil olub iktiza eden yerlerde bir veya müteaddid Sulh hâkimi tesisi Adliye vekâletinin tensibine bırakılmıştır. Teşkilâtın Adliye müessesesinin hakkile işlemesine kâfi gelmemesi hasebile 981 numaralı kanunla Asliye ve Sulh işlerini her iki davayı görmeğe salâhiyettar olmak üzere bir hâkime tevdi Adliye vekâleti mezun kılınmıştır. Vekâlet bütçe zarureti itibarile ancak kazalarda Asliye mahkemesi teşkil edebilmiş ve bunların yanına birer müddeiumumî koymuştur. Ancak kaza dışında ikamet eden kimselerin Asliye mahkemelerinin kazasına dahil işleri için nahiyeden ve köylerden kaza merkezine kadar gelmeleri icab etmekte ve yaş, kayid, isim tashihi ve irs hisselerinin tayini gibi vatandaşların ahvali şahsiyelerine teallûk eden ve süratle görülmesi icab eden davaların intacı bu yüzden teahhüre uğramaktadır. Esasen sulh hâkimleri ile ceza hâkimleri arasında derece itibarile bir fark olmadığını nazarı itibara alan vekâlet 9891 numaralı kanun ile kendisine verilen salâhiyetin bir az daha tevsiini lüzumlu görmüş ve takdim olunan kanun projesile Asliye hâkimi bulunmayan yerlerdeki Sulh hâkimlerine Asliye hukuk işlerini görmek salâhiyetinin verilmesini istemek suretile kazalar haricinde oturan kimseleri Asliye mahkemelerinin bulunduğu yere kadar gelmek zahmetinden kurtarmak istemiştir. Her ne kadar yaş, isim, kayid tashihi, evlenmenin iptali gibi bazı davalarda kanunen müddeiumuminin huzuru şart isede müddeiumuminin iştiraki işlerin cemiyeti alâkadar etmesi itibarile bir murakabenin temininden başka bir şey değildir. Projemiz ile Asliye mahkemesi salâhiyetini haiz sulh hâkimleri tarafından görülecek bu gibi davalarda müddeiumuminin huzuruna lüzum görmüyoruz. Ancak karar alâkalılar tarafından müddeiumumiye tebliğ edilmek ve onun tarafından lüzum görüldüğü takdirde 15 gün zarfında temyiz olunmak suretile yine müddeiumuminin murakabesini temin eylemiş bulunuyoruz.

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Esas No. 1/249
Karar No. 16

11 - XII - 1939

Yüksek Reisliğe

Mehakim teşkiline aid ahkâmı muaddil kanununun 5 neî maddesile maddei muvakkatesine birer fıkra ilâvesine dair olan 981 sayılı kanunun ikinci maddesinin tadili hakkında Adliye vekillîğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 4 - X - 1939 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Başvekâletin 9 - X - 1939 tarih ve 6/5396 sayılı tezkeresile Yüksek Riyasete gönderilmek ve encümenimize tevdi buyurulmakla Adliye veliki Fethi Okyar ve Müsteşarile Hukuk işleri umum müdürünün huzurile tedkik ve müzakere olundu :

Teşkilât noksanlığı dolayısıyla asliye mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye ve sulh mahkemeleri vazifelerini görmek salâhiyetinin münferid hâkimlere tanınması hususuna Adliye vekâletinin 981 numaralı kanunla mezun kılınmış olduğundan bahsile ve asliye teşkilâtı olmayan yerlerdeki sulh hâkimlerine asliye hukuk işlerini görmek ve bilhassa yaş, isim kayid tashihi ve evlenmenin butlanı gibi Müddeiumuminin huzurile görülen işleri onların huzuru olmaksızın rüyet salâhiyetini tanımak suretile asliye mahkemelerine kadar gitmek için vatandaşların ihtiyar ettikleri masraf ve külfetin önüne geçilmesi düşünülerek 981 sayılı kanunla vekâlete verilen salâhiyetin tevsiî istendiği esbabı mucibe lâyihasından ve Adliye vekâleti mümessillerinin izahatından anlaşılmıştır.

Sulh mahkemeleri salâhiyetlerinin tevsiini icab ettiren zaruretlerin başında hâkim noksanlığı bulunmasına göre Şarkta bir Hukuk fakültesi daha açmak, yahud pansiyon usulünü genişletmek ve İstanbul Hukuk fakültesine de teşmil etmek suretile bir kaç sene zarfında kad-

roları tamamlamak muvafık olacağı yolundaki azadan bazı zevatın mütalealarile, böyle parça parça kanunlar sevketmektense esas teşkilât kanununun bir an evvel hazırlanması yolunda yine azadan bazı zevatın temennilerine Adliye vekili iştirak etmiş ve teşkilât kanununun ihzarına başladığını ve yakında Yüksek Meclise sevkedileceğini söyleyerek şimdilik mübrem bir ihtiyaç karşılayacak olan bu kanunun kabulü ricasını tekarlamıştır.

Azadan iki zatın; tek hâkim usulündeki teminatsızlıktan bahsile daha küçük derece ve vasıftaki bir hâkime yukarı bir mahkeme salâhiyetini tanımamın doğru olmadığı ve ancak serdedilen zaruretlar kısmen varid olduğundan yaş, isim ve kayid tashihlerine bakmak ve veraset ilâmı vermek gibi tahdidî hususlara inhisar ettirilmek suretile lâyihamın takyiden kabulü teklifine karşı encümen ekscriyeti, vaziyeti umumî olarak ilmî ve amelî noktalardan münakaşa ettikten sonra :

Sulh mahkemesi olan yerler halkının Asliye mahkemelerine kadar gitmesindeki iktisadî ve içtimaî büyük mahzurlar göz önünde tutularak yeni teşkilât kanununun neşrine ve maddî imkânların tahakkukuna kadar bu kanunun kabulünde zaruret ve fayda müşahede ve mülâhaza ederek lâyihayı aynen kabul etmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere lâyiha Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye E. Reisi	Bu M. M.	Kâtib
Çorum	Konya	Konya
M. Çağal	G. Gültekin	G. Gültekin
Bingöl	Balıkesir	Bursa
F. Fikri	H. Çarıklı	A. Akgüç

Gazianteb
Ö. A. Aksoy

Kastamonu
A. Binkaya

Tokad
Sıtkı Atanç

Manisa

Sulh hâkimlerinin vazifelerini halkın ihtiyacına göre biraz tevsi taraftarıyım. Böyle mutlak salâhiyetli kılınmalarına değil

Refik Ince

Zonguldak

Asliye teşkilâtı olmayan merkezlerdeki Sulh hâkimleri vazife ve salâhiyetinin teklif veçhile genişletilmesi hususunun teşkilâtle alâkalı usul ve esas kanunlarının tafsilen arzetmiş olduğum prensiblerini ihlâl edeceği mütaleasındayım.

Şinasi Devrin

Mardin Rize Trabzon

H. Menemencioğlu S. A. Dilemre F. A. Barutçu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

981 numaralı kanunun 2 nci maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 981 numaralı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

(İcabeden yerlerde asliye ve sulh salâhiyetini haiz olmak ve ayrı, ayrı hukuk ve ceza davalarını rüyet etmek ve lüzumunda biri diğerine aid vazifeleri görmek üzere müteaddid hâkim bulundurulabileceği gibi yalnız sulh hâkimi bulunan yerlerde bu hâkimlere asliye hukuk işlerini görmek salâhiyeti de verilebilir. Bu takdirde bu yerlerdeki sulh hâkimleri müddeiumuminin huzurile görülmesi icabeden yaş, isim ve kayid tashihi gibi hukuk davalarını onların huzuru olmaksızın tedkik ve intaç ederler. Bu suretle verilen kararlar aleyhine sulh mahkemelerinin mensub oldukları mahkeme müddeiumumileri tarafımdan kanun yollarına müracaat edilebilir).

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunu icraya Adliye vekili memurdur.

4 - X - 1939

Bş. V. ve		
Ha. V. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. R. Saydam	Fethi Okyar	N. Tınaz
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Faîk Öztrak		F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V. ve Ti. V. V.
Yücel	A. F. Cebesoy	H. Çakır
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	R. Karadeniz	Muhtis Erkmen
Mu. Mü. V.		Ti. V.
A. Çetinkaya		